

Z HISTORII PROKURATURY

Stanisław Car
Minister Sprawiedliwości i Naczelny Prokurator
w okresach
22 grudnia 1928 r. – 29 grudnia 1929 r.
oraz 29 marca 1930 r. – 4 grudnia 1930 r.

*Stanisław Car, minister sprawiedliwości. Fotografia portretowa.
Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe.*

Stanisław Henryk Car urodził się 26 kwietnia 1882 r. w Warszawie, jako syn Henryka Bolesława i Salomei z d. Szczerbińskiej. Żonaty z Zofią Zuzanną z d. Bieńkowską (1884–1974), z którą związek małżeński zawarł 17 października 1903 r.

Uczęszczał do Gimnazjum Filologicznego w Warszawie, gdzie w 1902 r. uzyskał maturę. Rozpoczął studia prawnicze na Cesarskim Uniwersytecie Warszawskim, ale z uwagi na uczestnictwo w 1905 r. w strajku szkolnym polskiej młodzieży został zmuszony do przerwania studiów i wyjazdu z Warszawy. Studia prawnicze kontynuował na Uniwersytecie w Odessie i ukończył je w 1907 r.

Stanisław Car karierę prawniczą rozpoczął w 1907 r. kiedy to został aplikantem sądowym przy Sądzie Okręgowym w Warszawie. W 1910 r. rozpoczął pracę w adwokaturze, początkowo jako pomocnik adwokata, a od 1912 r. jako adwokat przysięgły. Dzięki aktywnej działalności zawodowej zyskał wysoką pozycję i uznanie wśród członków warszawskiej adwokatury oraz został delegatem na pierwszy Zjazd Adwokatów Polskich we Lwowie w czerwcu 1914 r., gdzie wygłosił referat pt. „Stan adwokatury w Królestwie Polskim”. Był on również uczestnikiem prac nad projektami dotyczącymi odradzającego się sądownictwa polskiego oraz palestry. W 1915 r. Komitet Obywatelski powierzył mu urząd sędziego pokoju w mieście stołecznym Warszawie.

Karierę Stanisława Cara w strukturach rządowych rozpoczęło powołanie go z dniem 9 marca 1917 r. na referenta do tworzącego się wtedy Departamentu Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu, w którym brał udział w pracach ustawodawczych i organizacyjnych zmierzających do „dźwignięcia pierwszych zrębów polskiego sądownictwa państwowego w b. Królestwie Kongresowem”. Przechodził on w ramach tej służby kolejne szczeble kariery i z dniem 1 grudnia 1918 r. został powołany na urząd Szefa Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego. Był on również w 1918 r. pierwszym redaktorem „Dziennika Urzędowego Departamentu Sprawiedliwości” i „Dziennika Praw Państwa Polskiego”.

W okresie wojny polsko-bolszewickiej, 9 lipca 1920 r., Stanisław Car ochotniczo wstąpił do wojska polskiego i jako szeregowiec początkowo pełnił służbę w Szwadronie Przybocznym Naczelnego Wodza. Następnie brał udział w toczonych wtedy walkach jako ułan w X. dywizji gen. Lucjana Żeligowskiego. Za udział w walkach pod Zamościem, obleganym przez I Armię Konną Siemiona Budionnego, został odznaczony Krzyżem Walecznych.

Czynną służbę wojskową pełnił do 13 grudnia 1920 r., zaś z dniem 13 stycznia 1921 r. został zwolniony ze służby wojskowej w stopniu kaprała. W 1922 r. Stanisław Car został awansowany na stopień podporucznika rezerwy w Korpusie Oficerów Sądowych, po wcześniejszym ukończeniu 18 maja 1921 r. kursu wykształcenia dla prawników przy Szkole Podchorążych Piechoty w Warszawie z wynikiem celującym z egzaminu.

Po zakończeniu służby wojskowej Stanisław Car wrócił do pełnienia obowiązków w Kancelarii Cywilnej Naczelnika Państwa. Kierował nią również podczas krótkiej kadencji prezydenta Gabriela Narutowicza, zakończonej jego tragiczną śmiercią 16 grudnia 1922 r., w wyniku zamachu dokonanego przez Eligiusza Niewiadomskiego. Funkcję tę pełnił także podczas prezydentury Stanisława Wojciechowskiego do 1 maja 1923 r., kiedy to podał się do dymisji.

Po zakończeniu służby w administracji rządowej Stanisław Car powrócił do praktyki adwokackiej. Działał aktywnie w organach samorządu adwokackiego i był jednym z założycieli oraz pierwszym redaktorem naczelnym (1924–1925) istniejącego do dziś czasopisma polskiej adwokatury „Palestra”, która wówczas była organem adwokatury warszawskiej.

W 1925 r. Stanisław Car został mianowany prokuratorem przy Sądzie Najwyższym. Funkcję tę sprawował do 10 czerwca 1926 r., kiedy to po zamachu majowym został Szefem Kancelarii Cywilnej Prezydenta RP Ignacego Mościckiego.

W 1926 r. Stanisław Car został wiceministrem sprawiedliwości, którą to funkcję pełnił w kolejnych rządach.

W okresie od 13 listopada 1927 r. do 30 stycznia 1930 r. pełnił funkcję Generalnego Komisarza Wyborczego.

W dniu 22 grudnia 1928 r. został powołany na stanowisko Ministra Sprawiedliwości i Naczelnego Prokuratora, zastępując na tym stanowisku Aleksandra Meysztowicza. Funkcję tę pełnił do 22 grudnia 1928 r.

Stanisław Car ponownie został powołany na urząd Ministra Sprawiedliwości i Naczelnego Prokuratora 29 marca 1930 r. w pierwszym rządzie Walerego Sławka. Pełnił ten urząd do dnia upadku rządu 23 sierpnia 1930 r.

Członkowie rządu premiera Walerego Ślawka z wizytą u Prezydenta RP Ignacego Mościckiego w dniu utworzenia gabinetu. Minister Sprawiedliwości Stanisław Car widoczny w drugim rzędzie, trzeci od prawej.

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Pierwszy_rz%C4%85d_Walerego_%C5%82awka#/media/Plik:I_rzad_Walerego_%C5%82awka.jpg

Drugi rząd Józefa Piłsudskiego został powołany w niezmienionym składzie w dniu 25 sierpnia 1930 r. Stanisław Car pełnił funkcję ministerialną do 4 grudnia 1930 r., kiedy to powołano Drugi Rząd Walerego Ślawka.

W latach 1930 do 1935 Stanisław Car był posłem do Sejmu III kadencji z ugrupowania Bezpartyjnego Bloku Współpracy w okręgu wyborczym nr 5 w Białymstoku. Był członkiem prezydium klubu, a od końca sierpnia 1931 r. jego wiceprezesem. 10 grudnia 1930 r. Stanisław Car został zaprzysiężony na funkcję jednego z wicemarszałków sejmu i równocześnie objął stanowisko przewodniczącego Komisji Prawniczej. Należał również do Komisji Regulaminowej. Okres od 1931 roku do 1935 roku był czasem intensywnych prac nad rewizją konstytucji. Stanisław Car był generalnym referentem projektu ustawy zasadniczej oraz przewodniczył Komisji Konstytucyjnej. Był autorem 63 tez konstytucyj-

nych, które ogłosił 20 grudnia 1933 r. na posiedzeniu Komisji Konstytucyjnej. Tezy były poddane debacie na posiedzeniu plenarnym Sejmu 26 stycznia 1934 r., po czym zostały przegłosowane i uchwalone jako projekt konstytucji kwietniowej. Stanisław Car opowiadał się za odrzuceniem wzoru monteskiuszowskiego, a projekt ustawy odchodził od modelu parlamentarno-gabinetowego na rzecz modelu prezydenckiego. Nowa ustawa zasadnicza została podpisana 23 kwietnia 1935 r. przez Prezydenta RP Ignacego Mościckiego i członków rządu, a następnego dnia została opublikowana w Dzienniku Ustaw.

Drugi rząd Józefa Piłsudskiego po zaprzysiężeniu 25 sierpnia 1930. Stanisław Car widoczny drugi od lewej.

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Drugi_rz%C4%85d_J%C3%B3zefa_Pi%C5%82sudskiego#/media/Plik:Pow%C5%82anie_drugiego_rz%C4%85du_J%C3%B3zefa_Pi%C5%82sudskiego_\(22-247-2\).jpg](https://pl.wikipedia.org/wiki/Drugi_rz%C4%85d_J%C3%B3zefa_Pi%C5%82sudskiego#/media/Plik:Pow%C5%82anie_drugiego_rz%C4%85du_J%C3%B3zefa_Pi%C5%82sudskiego_(22-247-2).jpg).

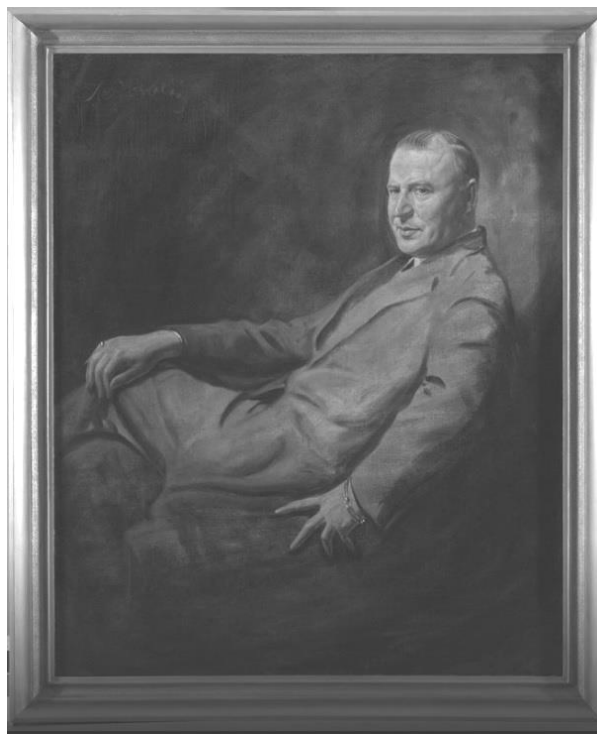

7 kwietnia 1935 r. Teatr Wielki w Warszawie, odczyt wicemarszałka sejmiku o „nowej konstytucji”. Na zdjęciu Stanisław Car pierwszy od lewej.
Źródło Narodowe Archiwum Cyfrowe: <https://audiovis.nac.gov.pl/obraz/30452/6c69b17c0143d28babb0cd00d3011c3c/>.

Ceremonia podpisania przez prezydenta RP Ignacego Mościckiego Konstytucji Kwietniowej 1935 r., Sala Rycerska na Zamku Królewskim w Warszawie, na zdjęciu Stanisław Car czwarty od lewej.

W okresie sprawowania funkcji wicemarszałka Stanisław Car w latach 1930–1935, został sportretowany przez malarza Stefana Norblina. Portret jest udostępniony w Cyfrowym Muzeum Narodowym w Warszawie.

Portret Stanisława Cara autorstwa Stefana Norblina.

Źródło: <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/katalog/513858>.

Stanisław Car ponownie kandydował na posła z listy Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem w okręgu wyborczym nr 24 w Kielcach do Sejmu RP IV kadencji 1935–1938. Po wygranych wyborach Izba Poselska wybrała go na marszałka sejmu 4 października 1935 r., a po udzieleniu akceptacji przez Prezydenta RP Ignacego Mościckiego, Stanisław Car przyjął stanowisko, które zajmował do śmierci 18 czerwca 1938 r.

Stanisław Car został odznaczony Orderem Orła Białego (pośmiertnie 20 czerwca 1938 r.), Wielką Wstęgą Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Walcznych oraz Krzyżem Oficerskim Legii Honorowej (odznaczenie III Republiki Francuskiej).

Był autorem publikacji o charakterze historycznym i prawnym, w tym m.in. publikacji o tytułach „Stan Adwokatury w Królestwie Polskim”, „Pilne zadania prawnictwa”, „Dziesięciolecie Więziennictwa Polskiego”, „Z zagadnień konstytucyjnych Polski. Istota i zakres władzy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej” oraz „Konstytucja 17 marca a polska rzeczywistość”.

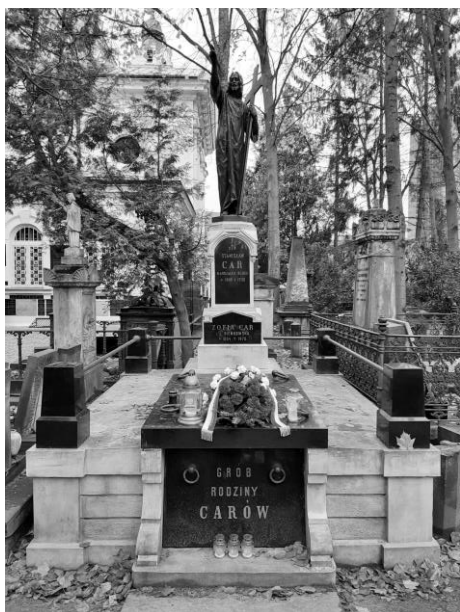
Wiosną 1938 r. Stanisław Car zachorował na zapalenie płuc i w wyniku powikłań po chorobie zmarł 18 czerwca 1938 r. w Warszawie. W czasie pogrzebu trumna została wystawiona w holu sejmowym, następnie z Sejmu została przewieziona do Katedry św. Jana.

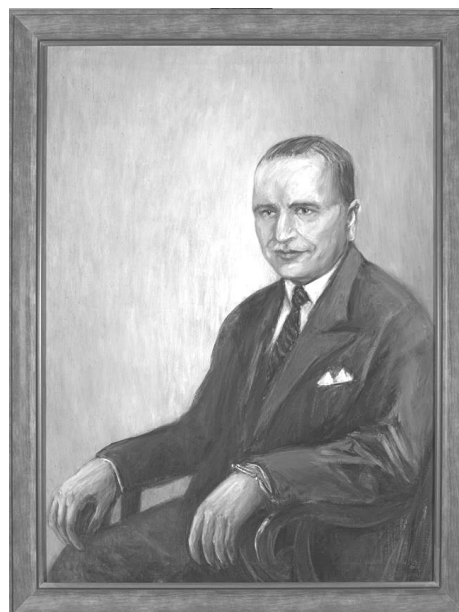
Przemówienie żałobne Prezydenta Warszawy Stefana Starzyńskiego podczas uroczystości pogrzebowych Stanisława Cara.

Źródło: <https://audiovis.nac.gov.pl/obraz/24689:1/>.

Stanisław Car Został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie (kwatery 7-6-13).

Fot. M. Wolff-Zdzienicki.

Portret Stanisława Cara autorstwa Łukasza Zedlewskiego.

Źródło: https://biblioteka.sejm.gov.pl/muzealia_zbiory/marszalkowie-sejmu-ii-rp/.

W 2018 r. w Sejmie w Gmachu głównym Wydział Muzealiów Biblioteki Sejmowej zorganizował wystawę „Marszałkowie Sejmu II Rzeczypospolitej”. Wydarzenie było poświęcone upamiętnieniu marszałków tego okresu. Stanisław Car został sportretowany przez Łukasza Zedlewskiego, który odtworzył wizerunek na podstawie archiwalnych fotografii.

Źródła

1. Centralne Archiwum Wojskowe im. majora Bolesława Waligóry Kolekcja Akt Personalnych (sygn. I.481.C.133).
2. Prof. Jacek M. Majchrowski, Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej, Polska Oficyna Wydawnicza „BGW”, Warszawa 1994.
3. <http://libr.sejm.gov.pl/ars10/marshal/phtml/car177.html> (dostęp: 10 stycznia 2023 r.).
4. https://biblioteka.sejm.gov.pl/muzealia_zbiory/marszalkowie-sejmu-ii-rp/ (dostęp: 10 stycznia 2023 r.).

5. https://przystanekhistoria.pl/dokumenty/zalaczniki/166/166-121113_g.jpg (dostęp: 10 stycznia 2023 r.).
6. <https://histmag.org/Stanislaw-Car-albo-caryzacja-prawa-7858> (dostęp: 10 stycznia 2023 r.).
7. https://pl.wikipedia.org/wiki/Bezpartyjny_Blok_Wsp%C3%B3%C5%82pracy_z_Rz%C4%85dem (dostęp: 10 stycznia 2023 r.).
8. https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanis%C5%82aw_Car (dostęp: 10 stycznia 2023 r.).
9. https://pl.wikipedia.org/wiki/Konstytucja_kwietniowa (dostęp: 10 stycznia 2023 r.).
10. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/5e/Powo%C5%82anie_drugiego_rz%C4%85du_J%C3%B3zefa_Pi%C5%82sudskiego_%2822-247-2%29.jpg (dostęp: 10 stycznia 2023 r.).
11. <http://muzhp.pl/en/e/1366/uchwalenie-konstytucji-kwietniowej-wywiad> (dostęp: 10 stycznia 2023 r.).
12. <https://histmag.org/Konstytucja-kwietniowa-7820> (dostęp: 10 stycznia 2023 r.).
13. <https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/katalog/513858> (dostęp: 10 stycznia 2023 r.).